

Berriz erabil nazan

Josu Waliño Pizarro

Julene Azpeitia ipuin lehiaketa
2004

Zumaiko Udala

*enkar
txanpu*

Berriz erabil nazan

Josu Waliño Pizarro

Julene Azpeitia 17. ipuin lehiaketa

2004

Zumaiako onenaren saria

Zumaiian Julene Azpeitia ipuin lehiaketaren 25. urteurrena ospatzeko egindako digitalizazioaren emaitza, 2012ko irailean.

© Josu Waliño Pizarro (ipuinarena)

© Zumaiako Udala (argitalpen honena)

Laguntzailea: KUTXA

Birgilio zen bere izena, hori ere birritan erabili nahi izan balu bezala.

Erretiroko garaia ongi joana zeukan nik ezagutu nuenerako. Egia esan, ordurako urteen zama ere igartzen hasia zitzaion aurpegiko zimur nekatuetan.

San Joan egoitzan erizain moduan eman nituen urteetan ezagutu nuen. Garai hartan, erizaintzako ikasketak amaitu, eta beste ezer aukeran ez nuenez, zaharren egoitzan lana onartzea erabaki nuen. Hasieran ospitale edo antzeko zentro batean lana bilatu artean aritzea asmo banuen ere, urteek erakutsi didate adinekoekin lana egiteak baduela bere xarma, eta harrezkero egoitza bat baino gehiago ezagutu ditut Gipuzkoan zehar. Baina hasi, han hasi nintzen, Zumaiako San Joan egoitzan.

Eta han ezagutu nuen Birgilio.

Ni egoitzara iritsi nintzenerako adinean nahiko aurrera zihoan, baina bertan zeuden beste hainbat zaharren ondoan buruko argitasuna primeran mantentzen zuen, nahiz eta askok kontrakoa pentsatu.

Nirekin berehala egin zuen harreman ona, agian ordura arte mojek zaindu zutelako eta ni haien aldean neska gaztea nintzelako, edo agian haiek ez bezala nik hizketarako beta ere ematen niolako. Arrazoi batengatik edo bestearengatik, kontua da berehala hasi zela nire laguntza eskatzen mojekin ausartzen ez zen moduan.

Mania bat zuen Birgiliok: gauzak ez zituen berehala botatzen. Egia esan, ez zituen sekula botatzen. Gaur egun birziklatze moda bihurtu dena, Birgiliok bizimodu zuen bihurtua. Gerra garaian nahiko behar eta gose igarotakoa zenaren aitzakian ez zuen ezer alperrik galtzen uzten. Hasieran ohitura moduan hartuko zuen gauzak berrerabiltzea, denborarekin usadio izan zuen, eta pixkanaka, mania bihurtu zitzaion. Hori zela medio mojek uste zuten dagoeneko burua galduta zuela. Gainontzeko egoiliarrek ere antzera tratatzen zuten, baina nirekin izandako hizketaldietan ongi demostratu zidan burua bere tokian zuela, eta egindakoak egiteko izaten zela arrazoiren bat tarteko.

Ni San Joan Egoitzara iritsi nintzenerako, Birgiliok bere birziklatze sarea muntatua zuen. Ez zen gaur egun ezagutzen ditugun birziklapenen moduko sistema, Birgiliok ez baitzekien nola berrerabili papera berriz ere paper-pasta egiteko, edo plastikoak nola birziklatu berriz ere plastikoa sortzeko. Birgilioren buruhaustea gauza zakarretara bota aurretik beste erabilera bat nola ematean zetzan.

Esaterako, horrela sortu zen egoitzan gaur egun dagoen oilategia, eguneko bazkaritatik sobratzen ziren ogi papurrak berrerabili nahian, Birgiliok erositako bi oiloetatik abiatuz. Erosi ere ez omen zituen erosi, soberan zeuden edo jada erabiltzen ez ziren bestelako gailu batzuen truke aldatutakoak omen ziren oiloak. Eta haiek eguneroko zirinez sortutako simaurra baliatzeko baratza jarri zuen abian.

Horrelako ekintzek mojen grazia irabazi zuela kontatu zidan Birgiliok. Gustura jasotzen zituzten goizero oiloek errundako arrautzak, eta baita berdura freskoak ere. Eta goizero jasotzen zituzten Birgilioren birziklapenaren ondorioz sortzen ziren bestelako makina bat kontu.

Baina denborarekin, gauza guztiak bota aurretik Birgilioren eskutik pasa beharra, eta honek mojei eta gainontzeko aitona-amonei ezartzen zien jarraipenak urduri jarri zituen mojak, eta denborarekin Birgilioren mania, obsesiotzat hartu eta bere burutazioak erokeria moduan ulertzen ari ziren.

Elizak mundu guztian izandako beherakada egoitzan ere bere eragintxoia izan zuen, eta pixkanaka mojek kontrolatzen zuten egoitzan erizain profesionalak sartzen hasi ziren. Ni izan nintzen horietan lehena, eta agian gaztea nintzelako, edo beste mundu batetik nentorrelako hobeto ulertu nuen Birgilio. Berehala konturatu zen nirekin bazuela harremana estutzerik, eta egunero egoitzako lorategian ematen genuen pasieran kontatzen zizkidan bere azken urteotako penak. Ni nintzen garai horretan berekin hitz egiten zen bakarretakoa, gainontzekoak nahiko nazkatuta baitzeuden nahiz eta goizero gustura jasotzen zituzten hark ereindako baratzaren fruituak, eta merkatutik eramane ohi zuen diru apurra (hildako aitona-amonek utzitako erropen bigarren eskuko salmentatik sortua), besteak beste.

Urte batzuk eman genituen horrela. Asko ez, ni iritsi nintzenerako Birgilio bera urteetan aurrera baitzihoan. Baina urte gutxi horietan nirekin estutu zuen harremana beste inorekin ez bezala.

Arratseroko pasiera horietako batean normalean baino urduriago sumatu nuen, eta ezer gertatzen ote zitzaien galdetzea otu zitzaidan.

—Faboretxo bat eskatu behar dinat —esan zidan urduri.

—Esan ezazu lasai gizona —erantzun nion irribarre batekin hura lasaitu nahian—. Honezkero, ez zara nirekin lotsatuko.

—Ez dun hori —bota zidan hark—, baina nahiko kontu pertsonala dun. Gure garaian baserrian erabiltzen genuen tresnatxo bat lortu nahi dinat, baina ez naun ausartzen mojei eskatzera, badakin... ez nindiketen serio hartuko!

—Zer da ba gizona? —ni ere serio jartzen hasita nengoen ordurako. Begi-bistan zegoen Birgilioentzat gaia serioa zela benetan. Ez zidan aurpegira begiratzen hitz egiten zuen bitartean, edo behintzat ez zuen ordura arte egin. Behar zuena esateko altxa zuen burua, eta begietara begira jarrita honela esan zidan:

—Goru bat behar dinat.

Ez nuen sekula izen hori entzun, beraz, berak espero zuen harridura keinua zapuztu nuelakoan nago.

—Goru bat? Eta zer arraio da hori gizona? —galdetu nion.

—Baserrian iruteko erabiltzen geninan, badakin, ardiei ilea moztu ondoren, artile hori irun eta haria egiten dun. Horretarako erabiltzen dun gorua —eta jarraitu zuen—. Forma borobila zukan, eta garai batean oso arrunta zunan, baserrietan behinik behin. Gaur egun, ez zekinat non lor litekeen horrelakorik. Nik pentsatu dinat mojek izango dutela baten bat gordeta, garai batean erabiliko zutelako, baina ez naun eskatzera ausartzen.

Tresna ezagun nuen. Birgiliok irudikatu zidan tramankulu hura gaztelaniazko "rueca" hitzarekin erlazionatu nuen beti, baina ez nuen inoiz euskarazko izenik entzun, agian ez nuelako argazkitan baino horrelako trasterik ikusi. Mojekin hitz egin eta bat lortzen saiatuko nintzela agindu nion, baina zertarako zen jakin beharra nuela, azalpenik eskatzen bazidaten-edo.

—Zertarako den esaten badinat ez didan sinistuko, beraz, lortu bat mesedez eta orduan jakingo dun zertarako erabiltzen dudan. —horixe izan zen atera nion erantzun bakarra.

-2-

Egun batzuk eman nituen mojei horrelakorik nola eskatu pentsatzen. Ez nekien Birgiliok esan bezala aitzakiaren bat erabili, ala zuzenean egia esatea hobe izango ote nuen. Bitartean, Birgilioren gorabeherak zaintzen ere aritu nintzen, zertarako behar zezakeen asmatu nahian, baina alperrik.

Zaintzaren poderioz, Birgilio beste begi batzuekin ikusten hasia nintzela otu zitzaidan. Ordura arte gainontzeko aitona-amonen moduan tratatzen nuen, agian zerbait desberdin bere berrerabilpen eta birziklatze kontuak zirela-eta berezi xamarra ere bazelako. Baina orain, beste begi batzuen atzetik begira hasi nintzaiola iruditzen hasi zitzaidan, kontu horiek benetako maniak ere bazirela. Orduak ere ongi balliatzen saiatzen zen, ezen eguneko hogeita lau orduak lan horretan ematen zituen. Sukalde inguruan ibiltzen zen bueltaka zer sobratuko harrapatu eta beste erabilpen bat emateko, gainontzeko zaharrak ez zituen bakean uzten haien traste zahar eta soberakinei erabilera berriak asmatu nahian, eta mojak... mojak dagoeneko nazkatuta zituen, eta haiei beldur eta errespetu pixka bat bazien ere, ez zituen bakean uzten.

Baina begiratuaren ikusiaz Birgilioren zahartzarora etorri zitzaidan begietara. Adineko jendearekin lan egiteak zahartzarora ohitzen gaituela dirudi: irakasleek haurrak beti haur ikusten dituzten moduan guk ere zahar guztiak betirako zahar ikusten ditugularik. Baina egun haietan konturatu nintzen batetik bestera bere egunerokoan zebilen hura ez zela betiko Birgilio. Egoitzan hasia nintzenetik lehenengoz, bertakoei askotan entzundako esaldia etorri zitzaidan burura: urteek ez dute barkatzen.

Zaharrago zegoen, bai, baina hala ere betiko dinamikari eutsi eta lan berri bat gehitu zion: josten ikasten hasi zen.

Mojek hainbat ikastaro eta aktibitate antolatzen zituzten egoitzako orduak eramaten laguntzeko. Normalean behin eta berriz errepikatutako ikastaroak ziren, azken finean egoitza hartan (eta besteetan ere) inor ez zegoen betirako eta bertako egoiliarak aldatuz joaten ziren. Betiko ikastaroak zeuden: makrame, yoga, sukaldaritza, eta abar emakumezkoentzat eta zurgintza eta

antzekoak gizonezkoentzat. Sexu banaketarena ez zen inon adierazten, baina gauza esplizitua zen ikastaroen antolakuntzan. Horregatik izan zen arraroa Birgilio hastea jostun ikastaroan, baina berriz ere bere bitxikeria bat bezala hartu zuten.

Banekien ikastaro horrek ditxosozko goruarekin zerikusia izango zuela, eta noski, bi gauzek birziklatzearekin lotura zuzena izango zutela ere. Bueltak eta bueltak eman nizkion gaiari, azkenean nire arazoa ez zela erabaki nuen arte. Beraz, aitzakia berri bat bilatu beharrean zuzenean Ama Nagusiarekin hitz egitea erabaki nuen.

Birgilioren beharra aipatu nion, argi utziz ez nekiela zertarako behar zuen, baina interes handia zuela eta josten ikasten ere hasia zela azalduz. Mojak bazuen Birgilioren berri, askotan izan baitzen artekari hark egindako berrikuntzen inguruan. Isilik egon zen nik guztia azaltzen nion bitartean, eta amaitu nuenean galdera bakarra egin zidan:

—Zein da zure iritzia?

Ez nuen halakorik espero, eta iritzi jakinik ez nuenez nire ustea eman nion.

—Ez dut uste inori kalte egiten dionik Birgilio josten hasteak. —esan nion— Zerbaitengatik berak garrantzi handia eman dio gaiari, horregatik ez da ausartu zuengana jotzen. Zuk eragozpenik jarriko ez bazenu, prest nago nire ardurapean hartu eta egiten duenaren jarraipena egiteko.

Moja pentsakor geratu zen, eta buruarekin baiezkoa eginez nire arduraz izango zela esan zidan. Hornikuntzaz arduratzen zen mojurekin hitz egiteko baimena ere eman zidan, hark goru zaharren bat gordeta ba ote zegoen begiratu zezan. Bere ustez, egon, bakarren bat egon beharko luke, baina hondatuta seguruenik ere.

-3-

Egun batzuk geroago joan ginen hornikuntzaz arduratzen zen moja eta biok Birgilioengana uste baino egoera hobean zegoen goruarekin. Traste handi xamarra zenez, moja gajoak lagundu behar izan zidan, goruaz gain iruteko ardatza ere aurkitu baikenituen. Mojak traste zaharrak gordetzen ziren ganbara goitik behera arakatu ondoren topatu zituen biak eta galdera gehiegi egin gabe lagundu zidan Birgilioengana eramaten. Ama Nagusiak eman zion nire eskariaren berri, berak nik ez bezala ikastaro berri baten aitzakia erabiliz. Hornikuntzakoak, horrelakotan mojek erakutsi ohi duten militar-itxurako obedienciaz bete zuen agindutakoa.

Birgilioengana joan nintzenerako erabaki bat hartua nuen: ez nion utziko berriz ni erabiltzen. Bere ordeztan eman nuen aurpegia mojen aurrean, eta istorio honetan laguntzen jarraitzea nahi bazuen goruaren zergatia azaldu beharko zidan. Ideia hori buruan nuela sartu nintzen bere gelara goiz hartan, eta buruaz gain aurpegian idatzita ere eramango nuelakoan nago, ze sartu orduko honela esan zidan.

—Azalpen bat zor dinat.

—Azalpen bat bakarrik? —erantzun nion nik mojarrekin batera neraman gorua lurrean utziz. Mojak hitzik ere ez zuen egin. Trasteak lurrean utzita buruarekin keinu bat egin, gelari azken begiratu bat eman eta bakarrik utzi gintuen biok—. Buruan zer dabilkizun jakin arte ez dizut traste hau erabiltzen utziko —gaineratu nion haserre.

Une batez isilik egon ostean, eserita zegoen ohetik jaiki eta armairurantz mugitzen hasi zen, poliki, eman behar zidan azalpenak zama handia suposatuko balio bezala, edo azalpen hori pentsatzeko denbora irabazi nahian.

—Badakin beti izan dudala gauzak alperrik ez erabiltzearen kezka buruan —askok eromentzat zuten bere maniaz kezka moduan jardun zuenean ni izan nintzen kezkatuena. Eta jarraitu zuen—, baina bazegon urte askotan alperrik galtzen ikusten nuen zerbait eta nola berrerabili inoiz jakin ez dudana. Urte hauek guztietan nola berrerabili asmatu bitartean gordetzen joan naun galdu ez zedin, baina azken hilabete hauetan bururatu zaidan zer egin behar dudan berarekin.

Hau guztia azaltzen zidan bitartean, bere gauzak gordetzeko zuen armairutik kaxatxo batzuk atera zituen. Zapata kaxak ziren, eta ez bat edo bi, dozenatik gora ikusi nituen nik lehen begiratuan, horietako asko zahar xamarak, baina guztiak zapata kaxak zirela nabari zen.

—Gaur arte ez diot inori hau kontatu, eta ez dizkiot inori kaxa hauek erakutsi. Ulertu beraz nire azken erokeria hau, ez dela bat-batean izandako burutazioa, urtetan izandako kezka baten ondorioa baizik. —zurbil zegoen hau esan eta eskutan zuen kaxa kristal berezi batez egina balego bezala luzatzen zidan bitartean. Ulertu nuen bere bihotza zabaltzen zidala, eta niretzat kuriositate bat besterik ez zena gauza serioagoa zela harentzat.

Zeremonia osoz zabaldu nuen emandako zapata kaxa, uneak eskatzen zuen seriotasuna demostratuz. Hau zabaltzerako berrerabili ezin zitezkeen mila gauza bururatu zitzaizkidan, baina hala ere edukiak harritu egin ninduen.

Bolatxoak ziren. Kotoi bolatxo txikiak. Oso-osoa txikiak.

Zientoka zeuden. Milaka agian.

Burua altxa eta Birgilliori begira geratu nintzen. Galdera begietan neukan, eta nik ahoa zabaltzerik ez zuen behar ezagutzeko, baina gordin bota nion berdin-berdin.

—Ze kristo da hau? —galdetu nion batere gupidarik gabe.

—Kotoi bolatxo txikiak. —erantzun zidan urduri— nire txilborretik egunez egun eta urtez urte jasotako kotoi bolatxoak. Nire kalkuluen arabera berrogeita hamar urte inguru zeramatzanat hauek jasotzen. Egunean bat jasoz gero, denbora horretan hemezortzi mila bolatxotik gora bildu ditudala esango niken.

Hori esanda, geldione bat egin zuen, agian nik aurpegian nuen harridurak eraginda, edo nola jarraitu asmatzen ez zuelako. Baina ezer esaten ez nuela ikusita, azalpenarekin aurrera egin zuen.

—Ez al dion heure buruari inoiz galdetu, zergatik arropa eranstean agertzen zaizkigun kotoi bolatxoak txilborrean? Jende guztiak galdetzen zion hori bere buruari, non demontretik ateratzen ote diren bolatxo horiek. —azaldu zidan— Nik, ordea, beste galdera bat egin zionat beti neure buruari: zer egin

zezakenat bolatxo horiekin? Nola berrerabili? Pena bat dun, egunero-egunero hainbeste kotoi alperrik botatzea, eta horrekin zerbait egin beharra zegoelakoan eman dinat bizitza, baina inoiz ez zaidan ezer bururatu. Duela hilabete batzuk otu zitaidanan, ordea. Gorua erabiliz, bolatxo guztiak harituko dizkinat eta erdietsitako kotoizko hariarekin zerbait josiko dut.

Ez dakit nire erreakzioen zain geratu ote zen, baina ez nintzen erantzuteko gai izan. Horren ordeaz, bere lan berrirako animoak eman eta gelatik alde egin nuen, nire harridura haserre bihurtu aurretik.

-4-

Hurrengo hilabeteetan ez nuen apenas hitzik gurutzatu Birgiliorekin. Mojek hainbeste aldiz esan zidaten moduan, Birgilio erotzen hasia zegoela pentsatzen nuen ordurako, eta nahiz eta jakitun nintzen hori ez zela nahiko arrazoi berarekiko nuen jarrera aldatzeko, ez nintzen gauza ikusten berarekin betiko moduan aritzeko. Zorionez, Gabonak ere inguratzen hasiak ziren, eta garai horretan bisitaldien plangintza, festen antolakuntza eta antzekoekin, lanez gainezka izaten garenez banuen nahikoa aitzakia berarengana ez hurbiltzeko.

Ildo horretan Birgilio berak ere lana erraztu zidala onartu beharra daukat. Gorua eta ardatza eraman genizkion egunetik bere gelan ematen zituen orduak eta orduak, eta gero eta erlazio gutxiago zuen gainontzeko egoiliarrekin. Triki-traka, triki-traka iruten ari zelakoan nengoan orduan, eta orain badakit baietz, hala aritu zela, inork pentsatuko ez lukeen moduan gainera.

Horrela eman genituen Gabonak iritsi arteko hilabeteak, elkarrekin hitz gutxi batzuk besterik ez eginez ("zer moduz doa lana" nik berari, eta berak niri "ondo, pixkanaka aurrera" erantzuna) Gabonetarako egun gutxi falta zirela inguratu zitaidan Birgilio. Azken hilabeteetan Birgilio zahartua ikusi banuen ere, denbora hartan berarekin harreman askorik ez izateak areagotu egin zidan nabarmen bere zahartzearen irudipena.

—Amaitzen ari naizela bakarrik esan nahi dinat. —esan zidan inguratzean. Zalantzan geratu nintzen hasieran, esaldiaren zentzu zehatza zein zen asmatu ezinik. Aspaldian begiratu ez nion bezala begiratu nion. Osasunez sasoiko ikusten bazen ere, azken aste hauetan behera egin zuela zirudien, eta bere aurpegiko zimurrak lehen baino nabarmenago ikusi nizkion. Irribarre triste bat ere bazuen aurpegian egun hartan, eta hark begietako argia itzaltzen ziolakoan nago. Baina berehala konturatu nintzen ez zela bere buruaz ari, bere beharraz baizik.

—Pozten naiz Birgilio —erantzun nion irribarre azkar bat bortxatuz—. Laster ikusiko dugu, beraz, zure arte lana!

—Uste baino lehenago —bota zidan berak serio, eta ohi zuen moduan buruarekin agur eginez alde egin zuen.

Bizirik ikusi nuen azken aldia izan zen hori.

Telefonoaren karrankak esnatu ninduen hurrengo goizean.

Egoitzan goizeko txanda nuen arren, iratzargailuak baino lehenago jo zuen telefonoak gurean. Susto batez esnatu ohi naiz horrelakotan, telefonoaren txirrinak esnatzea zoritxar-iragarle moduan hartu ohi dudalako.

Beldurrez hartu nuen telefonoa, eta aurrez berri onik espero ez banuen ere, nire ustea are gehiago ilundu zen Ama Nagusiaren ahotsa entzun nuenean.

—Ahalik eta lasterren zu Egoitzara etortzea behar genuke —esan zidan ordu horietan deitzeagatik barkamena eskatu ondoren.

—Zer gertatu da? —galdetu nion nik, gorputzeko egonezina kendu ezinik.

—Birgilio bere ohean hilik topatu dugu —erantzun zidan hark, eta nik berria nire egiteko-edo eman zidan geldiuonetxo baten ondoren jarraitu egin zuen—. Zure izenean dauden gutun-azal bat eta kaxa bat utzi ditu.

Goizeroko dutxa alde batera utzi, eta arrapaladan jantzi nintzen. Jota nengoen. Bezperan ikusi nuen Birgilio eta zahartuta topatu banuen ere, ez nuen halakorik espero. Autoa hartu, eta egoitzara joan nintzen bidean gertatu ote zenari bueltak ematen. Telefonoz galdetu banion ere, Ama Nagusiak ez zidan azalpen gehiagorik eman, ahal nuen bezain pronto joateko erregutu zidan, ordea, hangoak argitzen laguntzeko.

Egoitzara iritsi nintzenerako bertako sendagilea, bi udaltzain, Ama Nagusia eta kaperaz arduratzen zen apaiza zeuden Birgilioaren gelan. Haren gela ez zen beste munduko gauza, eta pare bat lagun atera behar izan ziren ni sar nadin. Larri nengoen, eta nire larritasunaren esperoan-edo, ni naretzea izan zen gelakoen lehen lana.

—Heriotza naturalez hil da —esan zidan sendagileak—. Naturaren aginduei kasu eginda zendu da, zaude lasai beraz. —eta oraindik ere ohe gainean zerraldo zegoen gorpua erakutsi zidaten, Birgilliori heriotzaren segak inolako sufrimendurik eragin ez ziola adierazi nahian-edo. Egia esan, lasai hil zela zirudien, betiereko atsedanak ohean gozo harrapatu baitzuen.

Ohe gaineko hilotzari begiratzeari utzi nionean aldean nuen Ama Nagusiak eskuan bueltaka zebilkien gutun-azala luzatu zidan.

—Hau da telefonoz aipatu dizudan gutuna —esan zidan—. Kaxa bat ere utzi dizu, mahai gainean dagoen hori da. — eta sendagilearen ostean kokatutako mahaiaren gainean zegoen kaxa itxi bati erreparatu nion orduan.

Urduri baino urduriago banengoen ere, garbi zegoen lehen lana gutuna zabaltzea izango nuela. Guztiak nituen zain, eta haien jakin-nahia ase gabe ezingo nuela utzi. Laburra zen oso Birgiliok utzitako gutuna. Hasieran ez nuen ulertu bere azken gutuna niri zuzentzearen zergatia, baina familiarik ez zuenez, bere mezua nik bakarrik ulertuko nuelakoan zegoela iruditu zitzaidan gero. Honela zioten birziklatutako paperean idatzitako azken lerro haiek:

Alazne maitea,

bazekinat ez dela hau agurrik itxurosoena, baina nire azken borondateak zentzu bat izatea nahi niken. Badakin ez dudala gustuko ezer alperrik galtzen

ikustea. Ez niken nahi, beraz, halakorik gertatzea nire gorpuarekin. Halaber, ez dinat ni errausterik nahi. Lurperatua izan nahi dinat, nire gorpuak zomorroen gosea asetzeko balio dezan, eta lurperatze hori nire azken jantziarekin izan dadila. Hire laguntzaz prestatu dudan azken jantzia soinean dudala. Hire izenean utzi dudan kaxan topatuko dun.

Ezer ez dadila soberan geratu.

Birgilio.

Gutuna ozen irakurtzeaz amaitu nuenerako nire ondora ekarria zuten aipaturiko kutxa. Bere bizitzako azken aste haietan egindako lanaren emaitza zen. Eta zabaldu nuen arte ez zitzaidan burutik pasa ere egin bertan zer topatuko nuen.

Hil-jantzi bat zegoen bertan. Trauskil jositako jantzia zen, zalantzarik gabe Birgiliok berak egindako jantzia. Bere bizitza osoan maitasun osoz bildutako kotoiarekin prestatu zuen azken jantzia.

Herioren arnas hurbilaren laguntzaz prestatutako hil-jantzia.